

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра клінічної медицини

Силабус
нормативної освітньої компоненти

ПРОПЕДЕВТИКА ПЕДІАТРІЇ

підготовки	магістра
спеціальності	222 «Медицина»
освітньо-професійна програма	«Медицина»

Силабус освітньої компоненти «Пропедевтика педіатрії» підготовки магістра, галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 222 Медицина, за освітньо-професійною програмою Медицина.

Розробники:

Мартинюк Тарас Валентинович – кандидат медичних наук, старший викладач кафедри клінічної медицини;

Філончук Надія Анатоліївна - асистент кафедри клінічної медицини.

Силабус освітньої компоненти затверджено на засіданні кафедри клінічної медицини протокол № 1 від 31.08.2022 р.

Завідувач кафедри:

Галей М. М.

© Мартинюк Т.В., 2022 р.
© Філончук Н. А., 2022 р.

I. ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика ОК
Денна форма навчання 4 кредити / 120 годин	22 Охорона здоров'я 222 Медицина Медицина Магістр	Нормативна. Цикл загальної підготовки
		Рік навчання 3
		Семестри 6
		Лекції - 20 год.
Лабораторні - 52 год.		
Самостійна робота – 40 год.		
Консультації - 8 год.		
Всього годин – 120 год. /4 кредити		
Форма контролю: екзамен.		
НДЗ: немає		
Мова навчання		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ПІБ	Мартинюк Тарас Валентинович
Науковий ступінь	Кандидат медичних наук
Вчене звання	-
Посада:	Старший викладач кафедри клінічної медицини
Комунікація із студентами:	тел.: +38 0681087276 e-mail: Martyniuk.Taras@vnu.edu.ua
Консультації	графік консультацій розміщений на дошці оголошень кафедри та в команді Microsoft Teams
Посилання на електронний курс	Електронний курс на платформі Microsoft Teams
Розклад занять:	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700
ПІБ	Філончук Надія Анатоліївна
Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада:	асистент кафедри клінічної медицини
Комунікація із студентами:	тел.: +38 0680224303 e-mail: Filonchuk.Nadiia@vnu.edu.ua
Консультації	графік консультацій розміщений в команді Microsoft Teams
Посилання на електронний курс	Електронний курс на платформі Microsoft Teams
Розклад занять:	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700

III. ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

1. Анотація курсу. ОК «Пропедевтика педіатрії» є для студентів спеціальності – 222 «Медицина» другого «магістерського» рівня.

Програма ОК з пропедевтики педіатрії для вищих медичних закладів освіти України III-IV рівнів акредитації складена для спеціальності 222 «Медицина», напряму підготовки «Медицина» відпо-відно до навчального плану 2020 року та відповідає нормативним документам [Положення про організацію навчального процесу на першому \(бакалаврському\) та другому \(магістерському\) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/28Polozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch._pr_otsesu_u_VNU_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf) (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/28Polozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch._pr_otsesu_u_VNU_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf), [Положення про розроблення, затвердження, моніторинг, перегляд та закриття освітніх програм у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3%2C%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9E%D0%9F.pdf) (<https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3%2C%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9E%D0%9F.pdf>) [Пояснювальна записка до складання силабусу](https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/20_%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81._%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf) (сформовано на основі рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти) (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/20_%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81._%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf).

Відповідно до навчального плану, проходження пропедевтики педіатрії передбачено у V семестрі, коли студентом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін: медичної біології, медичної та біологічної фізики, анатомії людини, фізіології, біоорганічної та біологічної хімії, клінічної анатомії та оперативної хірургії з якими інтегрується програма навчання даного предмета. У свою чергу, пропедевтика педіатрії формує засади подальшого вивчення студентом клінічних дисциплін - внутрішньої медицини, хірургії, педіатрії, інфекційних хвороб, онкології, анестезіології та інтенсивної терапії, що передбачав інтеграцію з цими дисциплінами «по вертикалі» та формування умінь застосовувати знання та практичних навиків пропедевтики педіатрії в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Проходження пропедевтики педіатрії здійснюється шляхом практичного навчання, самостійної роботи студентів, консультацій. Оскільки під час практики студенти вперше ознайомляться з діагностично-лікувальним процесом педіатричної клініки та безпосередньо спілкуються з хворими, робочий день студента складається з двох частин: 1) засвоєння теоретичного матеріалу щодо особливостей роботи стаціонару та основних маніпуляцій і їх відпрацювання під контролем викладача (у вигляді практичних занять - аудиторна частина практики); 2) самостійна робота студента у відділеннях стаціонару та закріплення отриманих знань і умінь (СРС). Практичні заняття тривають 2 академічні години, самостійна робота студента здійснюється у позааудиторний час за графіком, розробленим кафедрою, на базі якої проходить виробнича практика.

При вивченні програми студенти вивчають основні принципи догляду за хворими дорослого віку в умовах клінічної бази кафедри клінічної медицини.

Виконання СРС контролюється за допомогою протоколів, які студент заповнює під час проходження практики в позааудиторні години.

Засоби діагностики рівня підготовки студентів: контроль практичних навичок, тестові питання, вирішення ситуаційних задач, перевірка якості заповнених протоколів.

Оцінка успішності студента за виробничу практику виставляється за 100-бальною шкалою з урахуванням поточної успішності та диференційного заліку.

2. Пререквізити та постреквізити.

Пререквізити (попередні ОК, результати навчання яких необхідні для навчання "Пропедевтики педіатрії"): "Анатомія людини", "Фізіологія", "Гістологія, цитологія та ембріологія", "Медична біологія", "Мікробіологія, вірусологія та імунологія", "Біологічна та біоорганічна хімія", "Історія медицини", "Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки".

Кореквізити (дисципліни, які вивчаються паралельно і сприяють поглибленому вивченню "Пропедевтики педіатрії"): "Пропедевтика внутрішньої медицини".

Постреквізити (дисципліни, які будуть використовувати результати навчання даного курсу): "Педіатрія з дитячими інфекційними хворобами"; супутні дисципліни: "Дитяча хірургія", "Акушерство і гінекологія", "Оториноларингологія", "Неврологія", "Онкологія".

3. Мета і завдання ОК.

Набуття студентом знань, умінь, навичок та оволодіння фаховими компетентностями з пропедевтики педіатрії, необхідними в процесі подальшого навчання педіатричних дисциплін в медичному університеті і у професійній діяльності лікаря в галузі охорони здоров'я.

4. Результати навчання (компетентності)

Таблиця 2

Інтегральні компетентності	Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані. ФК 2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів. ФК 3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання. ФК 10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій.
Програмні результати Навчання (ПРН)	ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності. ПРН 3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем. ПРН 5. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за додатком 4), враховуючи вік пацієнта. ПРН 6. Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за додатком 2). ПРН 7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за додатком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за додатком 2). ПРН 8. Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за додатком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу. ПРН 9. Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за додатком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоналізовані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи. ПРН 10. Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами. ПРН 12. Проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм. ПРН 13. Проводити оцінку та моніторинг розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організовувати проведення профілактичних щеплень за календарем. ПРН 16. Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

	ПРН 29. Планувати, організовувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організовувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики.
--	--

2. Структура освітньої компоненти

Таблиця 3

Структура освітньої компоненти (5 семестр)

№ теми	Назви змістових тем	Всього	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю* /Бали Т+УО+ВПЗ
1.	Предмет і місце педіатрії в системі охорони здоров'я, основні етапи розвитку.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
2.	Періоди дитячого віку. Фізичний розвиток дітей. Семіотика порушень фізичного розвитку дітей.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
3.	Анатомо-фізіологічні особливості новонароджених. Семіотика захворювань недоношених новонароджених.	4,5	0,5	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
4.	Анамнез. Клінічний огляд. Основи пальпації, перкусії, аускультації у дітей.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
5.	Природне вигодовування. Прикорм. Змішане та штучне вигодовування дітей.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
6.	Організація та принципи раціонального харчування дітей старших одного року.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
7.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження шкіри, та підшкірної основи. Семіотика захворювань шкіри, підшкірної основи у дітей.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
8.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань кісткової та м'язової систем у дітей.	4,5	0,5	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
9.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження органів дихання у дітей.	4,5	1	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
10.	Семіотика захворювань органів дихання.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
11.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика, обстеження серцево-судинної системи у дітей.	4,5	1	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
12.	Семіотика захворювань серцево-судинної системи.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
13.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження системи крові у дітей. Лабораторні методи дослідження.	4,5	1	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
14.	Клініко-гематологічна семіотика основних синдромів та захворювань системи крові у дітей.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
15.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань імунної системи у дітей. Календар профілактичних щеплень.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
16.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження травної системи у дітей.	4,5	1	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
17.	Семіотика уражень травної системи у дітей.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
18.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження системи сечовиділення у дітей.	4,5	1	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
19.	Семіотика уражень сечової системи у дітей.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3

20.	Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань ендокринної системи у дітей.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
21.	Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи у дітей. Психомоторний розвиток дітей	4,5	1	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
22.	Методика обстеження нервової системи у дітей. Семіотика захворювань нервової системи у дітей.	5	1	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
23.	Методика обстеження дітей з хірургічними захворюваннями. Семіотика хірургічних захворювань у дітей.	5	0,5	2	1,5	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
24.	Методика обстеження дітей з генетичними захворюваннями. Семіотика генетичних захворювань у дітей.	4	0,5	2	1,5	0	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
25.	Вроджені вади розвитку у дітей. Семіотика вроджених вад розвитку в дитячому віці.	4	0,5	2	1	0,5	T(5)+УО(5)+ВПЗ(5) / 3
26.	Курація, написання і захист історії розвитку/хвороби дитини. Залік.	7,5	0,5	2	3	2	УО(55)
Всього годин / Балів		120	20	52	40	8	5 / 120

Форма контролю*: Т – тести; УО – усне опитування; ВПЗ – виконання практичного завдання.

Таблиця 4

Перелік тем лекцій

Назва лекції	Кількість годин
Тема 1. Предмет педіатрії, основні етапи розвитку. Організація лікувально-профілактичної допомоги дітям в Україні. Періоди дитячого віку. Анатомо-фізіологічні особливості новонароджених.	2
Тема 2. Природне вигодовування немовлят. Прикорм. Вигодовування недоношених новонароджених. Штучне та змішане вигодовування. Рациональне харчування дітей старших одного року. Анамнез. Клінічний огляд. Основи пальпації, перкусії, аускультатії у дітей.	2
Тема 3. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження шкіри та підшкірної основи. Семіотика захворювань шкіри, підшкірної основи у дітей. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань кісткової системи у дітей. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань м'язової системи у дітей.	2
Тема 4. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження органів дихання у дітей. Семіотика захворювань органів дихання. Основні синдроми ураження дихальної системи.	2
Тема 5. Анатомо-фізіологічні особливості, методика, обстеження серцево-судинної системи у дітей. Семіотика захворювань серцево-судинної системи. Додаткові методи дослідження. Основні синдроми ураження серцево-судинної системи у дітей.	2
Тема 6. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження системи крові у дітей. Лабораторні методи дослідження. Клініко-гематологічна семіотика основних синдромів та захворювань системи крові у дітей. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань імунної системи у дітей. Значення профілактичних щеплень. Календар щеплень дітей в Україні.	2
Тема 7. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження травної системи у дітей. Методи обстеження та нормативні значення лабораторно-інструментальних показників. Семіотика уражень травної системи у дітей. Основні синдроми захворювань травної системи у дітей.	2
Тема 8. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження системи сечовиділення у дітей. Семіотика уражень сечової системи у дітей. Сечовий синдром. Синдроми гострої і хронічної ниркової недостатності. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань ендокринної системи у дітей.	2
Тема 9. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи у дітей. Психомоторний розвиток дітей. Оцінка психомоторного розвитку дітей. Методика обстеження нервової системи у дітей. Семіотика захворювань нервової системи у дітей.	2

Тема 10. Методика обстеження дітей з хірургічними захворюваннями. Семіотика хірургічних захворювань у дітей. Методика обстеження дітей з генетичними захворюваннями. Семіотика генетичних захворювань у дітей. Вроджені вади розвитку у дітей. Семіотика вроджених вад розвитку в дитячому віці.	2
Всього	40

Таблиця 5

Перелік тем лабораторних робіт

Назва лабораторної роботи	Кількість годин
Тема 1. Предмет і місце педіатрії в системі охорони здоров'я, основні етапи розвитку.	2
Тема 2. Періоди дитячого віку. Фізичний розвиток дітей. Семіотика порушень фізичного розвитку дітей.	2
Тема 3. Анамнез. Клінічний огляд. Основи пальпації, перкусії, аускультації у дітей.	2
Тема 4. Анатомо-фізіологічні особливості новонароджених. Семіотика захворювань недоношених новонароджених.	
Тема 5. Природне вигодовування. Прикорм. Змішане та штучне вигодовування дітей.	2
Тема 6. Організація та принципи раціонального харчування дітей старших одного року.	2
Тема 7. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження шкіри, та підшкірної основи. Семіотика захворювань шкіри, підшкірної основи у дітей.	2
Тема 8. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань кісткової та м'язової систем у дітей.	2
Тема 9. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження органів дихання у дітей.	2
Тема 10. Семіотика захворювань органів дихання.	2
Тема 11. Анатомо-фізіологічні особливості, методика, обстеження серцево-судинної системи у дітей.	2
Тема 12. Семіотика захворювань серцево-судинної системи.	2
Тема 13. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження системи крові у дітей. Лабораторні методи дослідження.	2
Тема 14. Клініко-гематологічна семіотика основних синдромів та захворювань системи крові у дітей.	2
Тема 15. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань імунної системи у дітей. Календар профілактичних щеплень.	
Тема 16. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження травної системи у дітей.	2
Тема 17. Семіотика уражень травної системи у дітей.	2
Тема 18. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження системи сечовиділення у дітей.	2
Тема 19. Семіотика уражень сечової системи у дітей.	2
Тема 20. Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження, семіотика захворювань ендокринної системи у дітей.	2
Тема 21. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи у дітей. Психомоторний розвиток дітей	2
Тема 22. Методика обстеження нервової системи у дітей. Семіотика захворювань нервової системи у дітей.	2
Тема 23. Методика обстеження дітей з хірургічними захворюваннями. Семіотика хірургічних захворювань у дітей.	2
Тема 24. Методика обстеження дітей з генетичними захворюваннями. Семіотика генетичних захворювань у дітей.	2
Тема 25. Вроджені вади розвитку у дітей. Семіотика вроджених вад розвитку в дитячому віці.	2
Тема 26. Курація, написання і захист історії розвитку/хвороби дитини. Залік.	2
Всього	52

3. Завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 6

Тема	Кількість годин
1. Створення оптимального середовища для виходжування передчасно народжених дітей. Метод Кенгуру. 2. Структура дитячих лікувально-профілактичних закладів, особливості організації їх роботи. Госпіталізація хворих до дитячої лікарні і специфіка роботи дитячих відділень. Диспансерне спостереження і реабілітація дітей в умовах поліклініки. Санітарно-освітня робота в педіатричній практиці. 3. Фізіологічні і перехідні стани в періоді новонародженості. 4. Первинний туалет і патронаж новонародженого. Догляд за новонародженим.	40

5.Порушення ембріогенезу як основа природжених аномалій розвитку нервової системи. Елементи нервово-психічного виховання дітей раннього віку (розвиток емоцій, естетичне, моральне та ін.). 6.Особливості спинномозкової рідини у дітей та семіотика її змін при патології (при гнійних та серозних менингітах, гідроцефалії та ін.). 7.Лабораторні методи діагностики внутрішньоутробних та перинатальних інфекцій плода і новонародженого. 8.Синдроми дихальних розладів і дихальної недостатності, основні клінічні прояви. 9.Цукровий/нецукровий діабет. Диспансерне спостереження дітей з цукровим діабетом. 10.Семіотика мікроскопічних змін сечового осаду (протеїн-, еритроцит-, лейкоцит- і циліндрурія та ін.). Синдром гострої і хронічної ниркової недостатності. 11.Пухлини щитовидної залози. Ендемічний зоб. 12.Спадкові синдроми при захворюваннях гіпоталамо-гіпофізарної системи та статевих залоз у дітей. 13.Синдром Іценко – Кушінга. Пухлини наднирників. 14.Рідкісні форми анемії. 15.Лейкемоїдні реакції. Хронічні лейкози. Лімфоденопатії. 16.Сучасні препарати для лікування геморагічного синдрому. 17.Імунодефіцитні стани та методи діагностики імунодефіцитів у дітей 18.Синдроми дихальних розладів і дихальної недостатності, клінічні прояви. 19.Пілороспазм. Пілоростеноз. Синдром «гострого живота» у дітей. 20.Особливості ЕКГ і ФКГ у здорових дітей різного віку та при патології.	
Всього	40

Методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний (лекції, лабораторні заняття, бесіди), наочний (спостереження, таблиці, схеми), тренувальний (виконання практичних навичок), словесний (пояснення, лекція), наочний (відеоматеріали, схеми, алгоритми), тренувальний (виконання практичних навичок, відтворення техніки обстеження), демонстрація, проблемно-пошуковий метод, проектний метод, інтерактивний метод. Словесний (евристична бесіда), практичні методи (практичні заняття, завдання на самопідготовку); наочні методи (ілюстративний матеріал, демонстрації тощо), робота в малих групах (командна робота), дискусії, ситуаційні вправи.

Форми та методи оцінювання:

Усне опитування, тестовий контроль, виконання практичного завдання, контрольна робота, екзамен.

Перелік симптомів та синдромів з «Пропедевтики педіатрії» (згідно додатку 1 з Наказ міністерства освіти та науки № 1197 від 8.11.2021р «Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 222 Медицина для другого (магістерського) рівня вищої освіти».

1. Акромегалія.
2. Анемічний синдром.
3. Анурія та олігурія.
4. Артеріальна гіпертензія.
5. Артеріальна гіпотензія.
6. Біль в грудній клітці.
7. Біль в животі.
8. Біль у горлі.
9. Блювання.
10. Бронхообструктивний синдром.
11. Бульбарний синдром.
12. Випіт в плевральній порожнині.
13. Гарячка.
14. Геморагічний синдром.
15. Гіпоглікемія.
16. Гіперглікемія.

17. Екзантема, енантема.
18. Гепатомегалія та гепатолієнальний синдром.
19. Головний біль.
20. Дизурія.
21. Диспепсія.
22. Дисфагія.
23. Діарея.
24. Жовтяниця.
25. Задишка.
26. Асфіксія.
27. Закреп.
28. Запаморочення.
29. Затримка росту дитини.
30. Кардіомегалія.
31. Кашель.
32. Кишкова непрохідність.
33. Кома.

34. Кровотеча зовнішня.
35. Кровотеча внутрішня.
36. Кровохаркання.
37. Лімфаденопатія.
38. Менінгеальний синдром.
39. Маткова кровотеча.
40. Набряковий синдром.
41. Ожиріння.
42. Парез, параліч.
43. Передчасний статевий розвиток.
44. Перело трубчастої кістки.
45. Пневмоторакс напружений (закритий).
46. Пневмоторакс ненапружений (відкритий).
47. Пневмоторакс клапаний.
48. Поліурія.
49. Портальна гіпертензія.
50. порушення мови (афазія).
51. порушення серцевого ритму та провідності.
52. Раптова зупинка серця.
53. Розлади свідомості.
54. Свербіж шкіри.
55. Сечовий синдром.
56. Синдром дегідратації.
57. Синдром недостатності травлення.
58. Спрага.
59. Стридор.
60. Суглобовий синдром.
61. Судоми.
62. Схуднення.
63. Ціаноз.
64. Шлунково-кишкова кровотеча.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З «ПРОПЕДЕВТИКИ ПЕДІАТРІЇ».

1. Збір анамнезу у дитини та її батьків.
2. Оцінка загального стану хворої дитини.
3. Оцінка фізичного розвитку дитини з застосуванням методів формул, стандартносігмальних та центильних таблиць.
4. Оцінка психомоторного розвитку дитини.
5. Складання раціону харчування здоровій дитині першого року життя.
6. Складання раціону харчування здоровій дитині у віці 1-3 років.
7. Збір анамнезу захворювання у дітей та батьків.
8. Загальний та спеціальний огляд дитини для оцінки нервової системи.
9. Перевірка поверхневих, глибоких рефлексів та чутливості (температурної, вібраційної, больової), м'язово-суглобового відчуття у дітей.

10. Оцінка стану вегетативної нервової системи.
11. Дослідження координації рухів.
12. Перевірка менінгеальних симптомів.
13. Перевірка патологічних рефлексів у дітей.
14. Допоміжні методи (інструментальні, лабораторні) при дослідженні нервової системи.
15. Оцінка ліквору, інтерпретація змін.
16. Огляд шкіри та слизових оболонок у дітей.
17. Огляд підшкірно-жирової клітковини.
18. Пальпація шкіри та підшкірної клітковини: визначення вологості, температури і товщини складки шкіри, товщини підшкірної основи тощо.
19. Оцінка ступеня ожиріння, гіпотрофії.
20. Огляд кісток та м'язів.
21. Огляд ротової порожнини, запис зубної формули.
22. Пальпація кісток та м'язів.
23. Оцінка стану тім'ячок.
24. Оцінка тону м'язів, інтерпретація.
25. Дослідження для встановлення вродженого вивиху стегна.
26. Підрахунок частоти дихання у дитини.
27. Пальпація грудної клітки у дитини з захворюваннями органів дихання.
28. Порівняльна перкусія легень.
29. Топографічна перкусія легень.
30. Перкуторні симптоми бронхаденіту.
31. Аускультация легень.
32. Оцінка аускультативних феноменів.
33. Загальний та спеціальний огляд серцево-судинної системи.
34. Оцінка характеристик пульсу дитини.
35. Пальпація серцевого, верхівкового поштовхів.
36. Пальпація судин.
37. Визначення за допомогою перкусії відносних та абсолютних меж серця.
38. Вимірювання та інтерпретація артеріального тиску у дітей різного віку.
39. Аускультация серця.
40. Оцінка недостатності кровообігу хворої дитини.
41. Загальний та спеціальний огляд дитини з захворюваннями травної системи.
42. Поверхнева і глибока пальпація живота у дітей.
43. Пальпація печінки.
44. Перкусія і аускультация черевної порожнини у дітей.
45. Пальпаторно-перкуторні симптоми апендициту.
46. Пальпаторно-перкуторні симптоми холециститу.
47. Пальпаторно-перкуторні симптоми панкреатиту.
48. Огляд сечової системи у дітей.
49. Пальпація нирок і сечового міхура.
50. Перкусія сечового міхура, симптом Пастернацького.
51. Оцінка та інтерпретації загального аналізу сечі залежно від віку, результатів аналізу сечі за Нечипоренко, Зимницьким.
52. Огляд системи крові у дітей.
53. Пальпація селезінки.
54. Інтерпретація змін в загальному аналізі крові.
55. Огляд, пальпація щитоподібної залози, визначення ознак гіпер- та гіпофункції щитоподібної залози.
56. Встановлення ознак гіпер- і гіпофункції паращитоподібних залоз.
57. Встановлення ознак цукрового діабету у дітей.
58. Встановлення ознак гіпер- та гіпофункції надниркових залоз.
59. Огляд та пальпація лімфатичних вузлів у дітей.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Вивчення дисципліни передбачає постійну роботу студентів на кожному занятті. Середовище під час проведення лекційних та лабораторних робіт є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Студенти не повинні спізнюватися на заняття. Усі студенти на

лабораторних роботах відповідно до правил техніки безпеки мусять бути одягненими в білі халати. Перед початком заняття студенти повинні вимкнути звук засобів зв'язку (мобільний телефон, смарт-годинник тощо).

Студенти повинні здійснювати попередню підготовку до лекційних та лабораторних занять згідно з переліком рекомендованих джерел. До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note) для проходження тестування та роботу з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua. Корпоративна пошта з паролем видається методистом деканату медичного факультету.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4_%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу згідно із нижче наведеними правилами. Дисципліну «Пропедевтика внутрішньої медицини» слухають здобувачі протягом 5 семестру, завершується складанням екзамену. Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120 балів, на екзамені – 80 балів. Підсумковий бал формується як сума цих балів $120+80=200$ балів).

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному лабораторному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»). На кожному лабораторному занятті студент отримує три оцінки за цією шкалою: 1) за тестування, 2) за рівень володіння теоретичними знаннями та 3) за оволодіння практичними компетентностями під час виконання практичного завдання.

Тестування за технологією КРОК відбувається у системі Microsoft Office (Forms) і передбачає відповідь здобувача на 20 питань. Здобувач отримає 2 бали за 13 або 14 правильних відповідей, 3 бали - за 15 або 16 правильних відповідей, 4 бали - за 17 або 18 правильних відповідей, 5 балів - за 19 або 20 правильних відповідей.

Рівень володіння теоретичними знаннями та оволодіння практичними компетентностями, які розглядаються на лекційних та лабораторних заняттях, а також вивчаються здобувачами самостійно, визначається за 4-бальною шкалою відповідно до підсумкових критеріїв, які зазначені нижче.

Оцінка за лабораторне заняття (тему) є середньою арифметичною оцінкою цих трьох видів активності здобувача за 4-бальною шкалою.

Сукупність знань, умінь, навичок, компетентностей, які набуті здобувачем у процесі навчання з кожної теми орієнтовно оцінюється за такими критеріями:

- 5 ("відмінно") – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

- 4 ("добре") – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

- 3 ("задовільно") – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

- 2 ("незадовільно") – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових

фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Здобувач має отримати оцінку на кожному лабораторному занятті. У разі пропуску лабораторного заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі на консультаціях за графіком відпрацювання лабораторних занять, але не пізніше останнього тижня у відповідному семестрі. Якщо здобувач пропустив більше, ніж 3 практичні заняття, він має отримати дозвіл на їх відпрацювання у деканаті.

Відвідування занять здобувачами є обов'язковим та дає можливість отримати задекларовані у Галузевому стандарті спеціальності 222 Медицина та у освітній програмі «Медицина» загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету) або може бути відпрацьоване на консультаціях відповідно до встановленого порядку.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 120 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 72 бали. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих здобувачем освіти оцінок за 4-бальною шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за 200-бальною шкалою відповідно до таблиці 2

Таблиця 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються екзаменом (диференційованим заліком)

4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала
5	120	4.45	107	3.91	94	3.37	81
4.95	119	4.41	106	3.87	93	3.33	80
4.91	118	4.37	105	3.83	92	3.29	79
4.87	117	4.33	104	3.79	91	3.25	78
4.83	116	4.29	103	3.74	90	3.2	77
4.79	115	4.25	102	3.7	89	3.16	76
4.75	114	4.2	101	3.66	88	3.12	75
4.7	113	4.16	100	3.62	87	3.08	74
4.66	112	4.12	99	3.58	86	3.04	73
4.62	111	4.08	98	3.54	85	3	72
4.58	110	4.04	97	3.49	84	Менше 3	Недостатньо
4.54	109	3.99	96	3.45	83		
4.5	108	3.95	95	3.41	82		

З дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини» складання екзамену для усіх здобувачів є обов'язкове. На екзамен виносяться усі програмні питання дисципліни, які здобувачі вивчали у третьому та четвертому семестрах.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах за результатами виконання екзаменаційних завдань за шкалою від 0 до 80 балів. Остаточна екзаменаційна оцінка складається з двох частин: 1) екзаменаційного тестування та 2) практичної і теоретичної частини. Екзаменаційне тестування оцінюється від 0 до 20 балів, проводиться двічі за процедурою ліцензійного іспиту КРОК, який проводиться у Центрі інформаційних технологій та комп'ютерного тестування університету. З двох тестувань студентів, буде врахований кращий результат. При отриманні позитивної оцінки на

першому тестуванні (більше 60,5% правильних відповідей) студент має право не проходити друге тестування. Результати від 60,5% до 100% правильних відповідей конвертуються у бали від 12 до 20 наступним чином:

60,5-62%	12 балів	71-75%	15 балів	86-90%	18 балів
63-65%	13 балів	76-80%	16 балів	91-95%	19 балів
66-70%	14 балів	81-85%	17 балів	95- 100%	20 балів

Отримані бали додаються до екзаменаційної оцінки (яка включає теоретичну і практичну частину та оцінюється від 0 до 60 балів) та формують остаточну екзаменаційну оцінку на екзамені.

На екзамен виносяться усі основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума поточної оцінки (максимум – 120 балів) та екзаменаційної оцінки (максимум – 80 балів) і становить 200 балів.

У випадку, якщо здобувач набрав підсумковий бал менший, ніж 120 балів, він складає екзамен під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, зберігаються, а здобувач при перескладанні екзамену може набрати максимум 80 балів. Підсумковий бал при цьому формується шляхом додавання поточних балів та екзаменаційного балу і становить максимум 200 балів.

Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

У разі наявності диплома молодшого спеціаліста (молодшого бакалавра, фахового молодшого бакалавра) можливе зарахування (перезарахування) певної кількості годин відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн-курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин (за попереднім погодженням з викладачем), відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання курсу відбувається в команді освітнього середовища Microsoft Office 365 відповідно до Положення про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачу необхідно дотримуватися морально-етичних правил: не пропускати аудиторних занять (у разі пропуску – причину підтвердити документально); не привласнювати чужу інтелектуальну працю; у разі цитування наукових праць, методичних розробок, результатів досліджень, таблиць та ін. необхідно вказувати посилання на першоджерело.

Викладач і здобувач освіти мають дотримуватись ст. 42 Закону України «Про освіту». Усі здобувачі освіти повинні ознайомитись із основними положеннями Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки та Ініціативою академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, здобувач повністю відпрацьовує тему лабораторного заняття в присутності лаборанта та чергового викладача, що включає всі види активності здобувача та всі види його оцінювання, передбачені цим силабусом. День та години відпрацювання визначаються графіком консультацій, який оприлюднюється.

У випадку невиконання та не відпрацювання лабораторних робіт студент не допускається до підсумкового контролю та його підсумковий бал за поточний семестр не визначається.

Терміни проведення заліку та іспиту, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії. У разі не складання іспиту, студент може перездати його двічі.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів за залік або екзамен.

V. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
170–200	Відмінно	A	відмінне виконання
150–169	Дуже добре	B	вище середнього рівня
140–149	Добре	C	загалом хороша робота
130–139	Задовільно	D	непогано
122–129	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–121	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170–200	Зараховано
150–169	
140–149	
130–139	
122–129	
1–121	Незараховано (необхідне перескладання)

Під час переведення та поновлення у Волинський національний університет імені Лесі Українки здобувачів освіти, які не навчалися за кредитно-модульною системою, отримані ними оцінки за 100-бальною шкалою переводяться у шкалу ECTS та 200-бальну шкалу відповідно до таблиці.

Шкала конвертування оцінки здобувачів освіти з ОК з 100-бальної у 200-бальну систему оцінювання

Оцінка в балах за 200-бальною шкалою	Оцінка в балах за 100-бальною шкалою	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
			оцінка	пояснення
170–200	90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
150–169	82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
140–149	75–81	Добре	C	загалом хороша робота
130–139	67–74	Задовільно	D	непогано
122–129	60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–121	1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

При перезарахуванні підсумкової оцінки з 100-системи оцінювання у 200 з ОК переведення здійснюється за мінімальним значенням.

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Пропедевтична педіатрія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. Г. Майданик, В. Г. Бурлай, О. З. Гнатейко та інші. Вінниця: Нова книга, 2018 . 872 с.
2. Основи педіатрії за Нельсоном: Переклад 8-го англійського видання: у 2-х Т. 2. К. Дж. Маркданте, Р. М. Клігман; наук. ред. перекладу В. С. Березенко, Т. В. Починок. Київ Медицина, 2020. XIV, 436 с.

Допоміжна література

1. Капітан Т.В. Пропедевтика дитячих хвороб з доглядом за дітьми. Вінниця: ДП ДКФ, 2006. 792с. Додаткові джерела літератури до кожної з тем вказані у відповідних "Методичних рекомендаціях для самостійної роботи студентів при підготовці до практичного заняття/самостійного опанування теми", розроблених викладачами кафедри.
2. Волосовець О. П. Написання історії хвороби дітей з педіатрії та дитячих інфекційних хвороб / О. П. Волосовець, С. О. Крамарьов. Суми : СумДУ, 2011. 116 с.
3. Харчування дітей перших років життя (0-23 міс.) / Катілов О.В., Варзарь А.В. Белоусова О.Ю. – Вінниця : Нова книга, 2019. 64 с.
4. Клінічна діагностика в педіатрії, навчальний посібник. Майданник В. Г., Бутиліна О.В. К.: «Дорадо-Друк», 2012. 286с
5. Практикум з пропедевтичної педіатрії з доглядом за дітьми / За ред. В.Г. Майданника, К.Д. Дуки. К.: Знання України, 2002. 356 с.
6. Наказ міністерства освіти та науки № 1179 від 8.11.2021р «Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 222 Медицина для другого (магістерського) рівня вищої освіти.
7. Основи догляду за дітьми. Техніка лікувальних процедур та маніпуляцій //За ред. О.В. Тяжкої. Київ: Медицина, 2014. 151с.